

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

✧ TIDSKRIFT ✧

UTGIFVEN AF

GÖTEBORGS KVINLIGA DISKUSSIONS-FÖRENING.

Döm ingen ohörd. ☉ Genom ekäl och motskäl bildas öfvertygeleer. ☉ Fri talan.

N:o 2.

Ansvarig utgifvare och
redaktör
Alma Breinholm-Åkermark.

15 Januari

Pris: Kr. 3,50 pr år.
Tredje årgången.

1888.

Till Ernst Ahlgren.

Detta är icke något »bref», utan ett genmäle. Och såsom sådant icke innehållande personligheter, utan saklig förhandling.

Till en början får jag tacka Er för Eder »upplysning». Den kom lika slående som öfverraskande.

»Jag har aldrig skrivit någon »etisk-tendensdikt», säger Ni.

Detta påstående (tillåt mig upprepa min iakttagelse från föregående uppsats, att Ni med förkärlek rör Eder med påståenden, der man heldre skulle önska *beris*) detta påstående, säger jag, synes mig emellertid kräva ännu en upplysning.

Hvad menar Ni med »tendens»? Sociala frågor utklädda till människor? »En allmän regel? En dogm?»

I löjlig visshet framhärda jag då ännu i att hysa en annan åsigt.

För mig är tendensdiktning hvarje arbete, som i sig innebär en sträfvan, en nyttighetsåfsigt. Och det som saknar denna

sträfvan blir ett onyttighetsverk, en död produkt. —

Jag vill icke disputera med Er om bästa sättet att verka för en idé, men dock tror jag att t. ex. fru Edgren med sina »okonstnärliga» skådespel »Sanna kvinnor» och »Hur man gör godt» gjordt mera för spridande af sanningar, som legat henne om hjertat, och gräft outplånligare spår i sitt lands utveckling, än om hon skrivit ett par tidningsartiklar, som genomgnats i dag af ett litet fåtal och varit glömda i morgon.

Och då jag betraktade »Fru Marianne» ur synpunkten af »etisk tendensdikt» var jag fjerran ifrån att ana det jag *dermed* sårade dess författarinnas känslor.

Om jag sagt *social tendens* eller blott och bart *tendens*, hvilket skulle uppfattats i dess nu gängse slagordmessiga betydelse, skulle jag ändå kunnat förstå, att Ni ryckt till såsom stungen af en orm. Men *etisk tendens* — har Ni ett ögonblick gifvit Er

M. Ahlgren

ro att tänka på hvad uttrycket innebär, innan Ni förnärmat kastar det ifrån Eder? Man säger: Det är en god bok, en lärorik och en nobel bok, som uppfostrare kunna sätta i händerna på de unga — är icke detta *etisk tendens*; en moralisk sträfvan. — — Också jag har sysslat med realiteter, och mig har detta sysslande lärt, visserligen icke att förakta, men dock att sätta i andra rummet hvarje arbete utan nyttighetsmål. Liksom det alltid är med en känsla af medömkannde ogillande jag ser kvinnor syssla med lyxarbeten och perlbroderier i hem, der jag vet att linneskåp och handkammare lemna mycket öfrigt att önska, så skulle jag icke kunna njuta af konstverk i en bostad, som saknar lifvets nödortf för att göra det till ett drägligt hem — och ett sådant fattigt hem är vårt fädernesland, så länge det saknar lifvets nödortf: upplysning, frihet och rättvisa åt alla i alla förhållanden. Och vi borde mera än några göra till en trosartikel Doktor Brandes' ord: »*Den litteratur, som icke sätter problem under debatt är på väg att förlora all betydelse*».

Från denna åsigt var det jag betraktade »Fru Marianne» ur synpunkten af »*etisk tendendiskt*». Och jag frågade mig sjelf: hvad eller hur kommer denna bok att verka? — Jo, såsom en *apologi* — med eller mot sin författarinns åsigt — för *lättsinnigt och tanklöst ingångna äktenskap*, med den utsigt i bakgrunden; att det nog jemkar ihop sig till sist, att kärleken ingenting annat är än erotik: tvenne kroppars förening; att ett närmande mellan man och kvinna på mera själsk grund är svammel, fantasteri, brott, kurtis, tapetserareestetik, och jag vet icke allt hvad föraktligt och styggt.

Äfven de, som icke lika hädiskt som jag behandlat Er historia, ha osökt kommit till samma resultat. Skillnaden är blott den, att de gillat och strukit under den åskådning, mot hvilken jag ställt mig fiendtlig.

Om jag försyndadt mig genom att se tendens, så är jag ej ensam härom. För att icke tala om dem, hvilkas omdöme indirekt förutsätta närvaron af ett tendensiöst moraliskt syfte, så talar t. ex. den framstående kritikern S—e i Ny Svensk Tidskrift öppet om »Fru Marianne» såsom en »*tendensdikt*», hvilken »uppträder all-

varligt moraliserande» och om Börje såsom en person »blott här för att exemplifiera bokens tendens».

Hvarför har Ni icke upprörts af hans »*misstag*» lika djupt som af mitt?

Hvad som dernäst synes ha gripit Er djupast är min förmodan att Ni låtit Er påverkas af »*stämningen i landet*», eller för att icke skilja på hvad som skall läsas i sammanhang och betona den senare, i sitt sammanhang underordnade, hälften på bekostnad af den första: att Ni gripits af det delvis berättigade i reaktionen mot öfverdrifterna i dockhemsliteraturen och trott Er finna att stämningen i landet etc.

Säg mig engång, bästa fru Benediktson, huru högt står Ni egentligen på konstens himlastege, efter Ni behöfver upptaga som en förolämpning en förmodan att Ni är mottaglig för en literär strömming?

Jag skall tacksamt böja mig för er »*upplysning*» härutinnan. — — Ni fråga om jag sett människor, som alltid handla rätt efter sina lifsteorier? Nej, det har jag lika litet som det någonsin fallit mig in att klassifiera dem i *goda* och *onda*.

Men hvad jag hittills sett har styrkt mig i det antagandet, att det gifves viss psykologiska lagar och förutsättningar, hvilka icke uppenbart låta sig brytas och hvilka, när vi lärt känna dem göra full förklarliga de företeelser, hvilka vid en blott yttre betraktelse synas oss meningslösa och osammanhängande.

Så t. ex. kärleksurvalet.

Jag har visserligen hört unga flickor försäkra, att de »*icke rå för*», att de älska den eller den, att de icke alls veta hvarför, men »*icke kunna hjälpa det*». Mederför har det icke fallit mig in, att deras kärlek varit en förutsättningslös slump. Jag har tvärtom varit öfvertygad om, att de mekaniskt erfarit en psykisk dragning till den varelse de älska, en oreflekterad förnimmelse af s. k. »*valfrändskap*»; — eller också har deras känsla ingen kärlek varit, utan blott en villfarelse eller uppskrufning, alstrad af romanläsning och sjukliga drömmar, såsom Mariannes, då hon först kastade sig i Börjes armar.

Och jag vidhåller derför fortfarande, att huru brokigt och mångfaldigt lifvet än må sammanstöta och tumla sig i ett människosinne, *så är och förblir Mariannes*

kärlek till Börje en »psykologisk vidunderlighet» — lika naturstridig som vattens förening med olja — såvida Börje är den man och Marianne den kvinna, hvilkas naturel och själsutveckling Ni på 400 sidor låtit oss bevittna.

Och sedan Ni på det mest minutiösa, om än ej från svåra motsägelser fria sätt gifvit oss Edra tre hufvudpersoners karakterer bit för bit, så att vi känna dem till punkt och pricka, så har jag samma rätt som hvarje annan att uttala min mening om, huruvida de föreningar, Ni låtit dem med hvarandra ingå, äro psykologiskt sannolika eller orimliga. Och Ni må protestera huru mycket som helst — olja och vatten kunna icke trifvas tillsammans, såsom Ni i »Fru Marianne» påstått.

Till sist ber jag få påpeka, hurusom jag i hela min föregående lilla uppsats vänder mig *hufvudsakligen mot kritikens och allmänhetens uppfattning* till förmån för Mariannes person och utveckling; mot arbetet sjelft blott i den mån det gör denna uppfattning berättigad; men icke med ett penndrag mot den ärade författarinnans — af samma kritik framhållna — eminenta berättartalang, fängslande stil och konstnärliga detaljframställning.

Och sedan Ni, i det bref hvarmed Ni hedrat mig, sjelf frånsagt Eder egenkaperna af »moralist», »filosof» och »djupsinnig» — det *kan* betyda psykolog — är jag den första att vid läsningen af »Fru Marianne» erkänna min ödmjuka beundran för Eder såsom sådan.

»Pengars» och »Folklifs» fört. aftvingar mig derjemte mycket af den beundran hon försmår.

Stockholm i December 1887.

Elna Tenow.

Fattigmans kärlek.

Skizz af

Karin Sköldberg.

På den lilla ön ute i skärgården låg emellan ekar och granar en nyss bygd sommarbostad, som hyrdes ut åt dem, hvilka hade råd och lust att suppa barrluft och

bada salta friska bad i öppna sjön. En liten bit från »villan» och så nära sjön, att de, som bodde där, bekvämt kunde hoppa från sitt fönster och ner i sjön, bodde »fiskarn's» med sin dräng och piga.

Det var en liten rödmålad stuga innehållande två rum och en såkallad »bod», där näten förvarades under vintern. Små nedrökta gardiner hängde för fönstren. Ty först till Midsommar skulle allting tvättas och putsas, som alt sedan några veckor efter Jul varit smutsigt.

Jul och Midsommar äro två stora rengöringshögtider. Under mellantiden kunde det icke komma in fråga, att alt vändes upp och ned för att stöka, hur smutsiga än sängtäckets och gardinerna voro. Men under Jul och Midsommar, Gud tröste den, som stälde i oordning eller kom in med smutsiga skodon. På Lördagen, då det skurades, var man nog rädd att smutsa ner på det nyskurade golvet. Men vid Jul och Midsommar — då taga karlarne af sig stöflarne i förstugan, och gå sakta på tå fram till träsoffan och sätta sig der stilla och beskedligt och vänta att få kvällsmat, då man slutar att stöka fint. Och så vackert det såg ut med de klara fönster-rutorna och de hvita, styfva gardinerna. Sängen, ordentligt uppbyggd med ett hvitt pikétäcke, och örngått med smal spets omkring tronade öfverst på altsammans. Och på byrån hade alla tomma flaskor och gamla askar blifvit borttagna, och istället stod på hvar sin sida om den lilla spegeln två nya höga ljus i blanka messingsstakar och framför dem några porträtter i granna pappersramar. Framför fönstret stod fällbordet med en ren duk på, var det Jul, stod på bordet ett grenljus med kulört papper och vid Midsommar en stor blombukett af syrener och en röd tulpan midt i buketten.

Men nu var det i början af Juni och ännu ett par veckor kvar till Midsommar. I stugan bodde som sagdt fiskarn's. Fiskarn var en 40 års man; han var undersätsig och ganska korpulent, bar ett yfvigt mörkrödt skägg, och under de tjocka ögonbrynen spelade ett par knipsluga ögon. Underläppen stod ut på ett misstänkt sätt, vittnande om en väldig tuggbuss. Det fans intet tilldragande hos honom. Han var ordkarg och tvär och när han gick, såg han på ryggen alltid ut, som om han varit drucken.

Hans hustru var ful och haltade. Någon synnerlig kärlek kunde inte märkas på dem.

Men olyckan hade inträffat, att de fått ett barn innan bröllopet, och så hade hon några hundra kronor på sparbanken. Nog var det just som lite konstigt att se Lena gå och styra hemma i stugan och så med ens höra ungskräk. Och så var det underligt att se Hanna gå där som piga. Det hade allt varit tänkt annorlunda. Men det där eländet, som han kom i med Lena, när han var full det gjorde slag i saken och bra var det, att hon inte kom alldeles barfota heller. Ty pengar behöfs alltid, äfven om fisket går aldrig så bra.

Hanna, pigan, var vid pass 35 år. Lång och mager var hon, hufvudet höll hon nästan alltid sänkt mot bröstet, och då hon såg på någon, lyfte hon bara upp ögonlocken, och man såg då in i ett par djupblå snälla ögon. Hon var nästan toftligt klädd och såg skyggt åt sidan, som hon var generad att möta någon.

Men ändå hade unga frun på »villan» lagt märke till henne.

Ett ungt äkta folk hade vid sommarens början kommit ut på ön. Då den stora flyttningsbåten med sakerna kommit, och herrskapet i den mindre båten, undrade Lena, hvad det var för en flicksnärta, som var i följe med »herrn» ty honom hade de sett förut, då han hyrde »villan».

Inte kunde den där vara frun, hon hade ju flätan hängande på ryggen, och klädningen räckte inte längre än till vristen. Lena kunde aldrig tänka sig en herrskapsfru annat än i långa, släpande kjortlar, en hatt med stora plymer och breda hakband. Den här hade ju en hatt som var lik, den hon sett på en ung herre, som kommit seglandes till ön, endast att hon hade en liten stel penna i sin och als inga hakband heller.

Men så småningom blef det klart för Lena och de andra också, att det verkligen var frun. De förstodo det redan andra dagen, då hon kom och med en liten viktig min bestälde fisk till middagen och gjorde ett svagt försök att pruta, antingen hon nu tyckte det var dyrt eller ej. Men det lät så husmoderligt och ingaf respekt. Och det var någonting, som fru Elisabet önskade af hela sin själ att kunna. På samma gång ville hon fråga, om Hanna kunde få hjälpa dem i nästa vecka, då det skulle bli stortvätt. Jo, det kunde hon nog få.

På bykdagarna gick frun ut med kaffe till dem, där de stodo nere vid sjön och

tvättade, hennes nya jungfru Mina och fiskarn's Hanna. Bredvid dem lekte fiskarn's lilla flicka, en ful och smutsig liten en. Men så ömt Hanna lyfte upp henne, då hon föll omkull, räckte henne en smula af sin sockerbit och lät henne dricka af sitt kaffe.

— Är det fiskarn's? frågade Elisabet.

— Ja, det är lilla Amalia, svarade Hanna, lallande på samma gång åt barnet, som blifvit rädd för den främmande och krupit bakom Hannas rygg.

Alt detta, som Hanna företog med den lilla, skedde så kärleksfullt och lugnt alldeles som en mor.

Då tvätten fin och hvit blifvit upphängd att torka, kom Mina in för att ställa i ordning till kvällen. Elisabet var i köket.

— Kan frun tänka, att Hanna och Öberg ha varit fästfolk? sade Lina. Tänk en så otäck karl att kunna vara galen i en så'n, tillade hon föraktfullt.

— Nej, hvad säger du? Ha de det?

— Jo då, det var meningen, att de skulle gifta sig också, må frun tro.

— Nå? Hvarför blef det inte af då?

— Jo för då gick ju det där svinet i fyllan och fick en unge med Lena och gifte sig med henne.

— Har Hanna talat om det för dig?

— Ja, då vi voro vid bryggan och klappade, kom Öberg och skulle fara till Koholmen. Och när han gett sig af, kastade Hanna sig öfver tvättbunken och började gråta.

— Nej, gjorde hon?

Ja, jag trodde hon var tokig och frågade, hvad det var åt henne, och då talte hon om det. Ja, det är då hennes eget fel. Bli kär i en sådan usling. Men di blir ju som djur såhär på bondlandet.

Elisabet förstod inte riktigt, hvad Mina menade, men hon kände, att hon plötsligt fick sympati för Hanna. Och då hon några timmar efteråt satt på verandan, och Hanna gick förbi, ropade hon henne till sig.

— Jag skulle vilja göra upp med Hanna för tvätten, sade hon lite skamsen öfver sig sjelf. Ty det var inte precis bara detta hon ville.

— Inte är det så brådtom frun, svarade Hanna.

— Åhjo, det är väl bäst nu, annars kanske jag glömmet af det.

— Åh, vi träffas väl, frun.

— Nä, hur mycket ska Hanna ha nu?

— Ja, jag får väl en krona och femtio öre.

Men det är ju bara 75 öre om dagen. I stan får di en krona. Seså, där har Hanna.

Elisabeth tyckte i samma ögonblick, att det var dumt. Hvarför kunde inte hon vara om sig som alla andra fruar? Nu komma de väl att hugga för sig här för allting, för det genom hennes hufvud, på samma gång det gjorde henne så glad att se Hannas förvånade och tacksamma blick.

— Tack, snälla frun, men det är för mycket.

— Nej, visst inte kära Hanna. Så mycket kläder som det var.

Hanna stod kvar, utan att säga något och Elisabet undrade, hur hon skulle få henne att tala om sin kärlek.

Just i samma ögonblick gick Kalle, drängen, förbi.

— Nå, sade Elisabet hastigt, då hon såg, att Hanna beredde sig att gå. Det där är väl Hannas fästman.

— Han, svarade Hanna nästan godmodigt. Nej, fy då.

— Åh, säj inte det. Han är visst en bra karl.

— Å ja vars. Men inte kan jag förlikas med honom.

— Nå då har väl Hanna någon annan?

— Nej, hvad ska en med sånt till? svarade Hanna lite dröjande. Det är inte annat än ledsamheter med det. Nog för jag också har varit dum engång, tillade hon, då hon såg Elisabets vänliga min.

— Jaså, har Hanna varit kär? Hvem var Hanna kär i då?

— Hm. Jo, det är väl skamligt att tala om nu, då han är gift. Men Öberg och jag ha varit fästfolk, kom det nästan stolt fram.

— Nej, ha ni det?

— Ja, Öberg bodde då vid Koholmen och skulle ha en som hjälpte sig med ett och annat i stugan, och så kom jag att ta platsen.

— Nå?

— Ja, det kan väl inte roa frun att höra sånt.

— Jo, det gör det visst det. Jag tycker så bra om Hanna redan, kom det varmt från Elisabet.

Hon kunde inte begripa denna klädighet, som kommit så tvärt öfver henne. Men

hon hade ofta undrat öfver, hur kärlek mellan två riktigt grofva och simpla naturer kunde ta sig ut på nära håll. Hon kunde inte tänka sig en fästman annat än vacker, fin och öm som Paul. Hur var det emellan fästfolk af den såkallade sämre klassen. Måntro, Hanna har suttit i Öbergs knä och kysst honom. Nej, hur skulle det se ut. Han med den otäcka bussen innånför läppen. Och Hanna, som såg ut att aldrig ha gjort annat än mjölkat kor och sopat golf. Ja, men Hannas ögon. Ja, de tittade så godt och varmt som trots någon af Elisabets fina väninnors. De kunde se ömma ut, de också, men inte så hängifna som Hannas.

— Nå, vill inte Hanna tala om det för mig nu?

— Ja, det är just inte så mycket att tala om.

Det första halfåret tänkte jag just inte stort på Öberg. Han var för det mesta på sjön. Men så en natt, då han var ute, blef det svår storm, och då satte jag mig vid sjöboden och väntade hela natten. Och då han vid 5-tiden på morgonen kom hem, trodde jag rent, att jag skulle dö af glädje. Ja, se'n om en tid började han gyckla och kalla mig sin lilla gumma och sa', att vi skulle gifta oss. Ja och så lät jag narra mig, jag, som många andra. Men det var dumt gjort af mig, för hade jag inte låtit honom få det, som han ville, så hade inte Lena nu varit på gården här, sade hon hårdt. När det sedan gick så där ett år, och det inte blef taladt alvar oss emellan, så flyttade jag till Gräsön en half mil härifrån. Öberg bad mig förstås att stanna, men jag ville inte vara i det där längre. Och så flyttade jag.

I början såg jag inte till honom. Men så kom han hvar Söndag. Men med oförrättadt ärende fick han alt resa. Men så mot flyttningen så sa' han, att om jag ville komma öfver till honom igen, så skulle det till Julen bli bröllop af. Jag stretade emot i början och ville, att han skulle ta ut lysning först, men det sa han, att han inte kunde så tvärt, och så kom jag igen till honom. Så gick vintern och Julen. Altid var det något hinder för bröllopet. Och jag fick ge mig till tåls, då jag var fattig och inte kunde ha med mig ett öre. Men så började jag märka, att han for bort så ofta om Söndagarne, och inte ville jag fråga honom om det, förstås. Så på våren — det var väl i slutet på Maj — som han tidigt en Söndagsmor-

gon tog båten och seglade bort. Det var så varmt och vackert den dagen, och jag hade varit så glad, fastän han var borta. Jag satte mig på kvällen på stora sten ned vid båt-bryggan, frun vet, för Öberg hade arrenderat här då. Då fick jag se hans båt komma. När han kommit i land, hälsade han inte på mig, utan band fast båten och gick in utan att säga mig ett ord. Och han kunde vara så lifvad och glad. På måndags morgon borstade jag hans Söndagskläder, och då föll hans prestbetyg ur fickan. Herre Gud, hvad jag blef glad. Jag hade varit så rädd flera månader, för han var så snäsig och så nästan aldrig något åt mig. Jag trodde förstås, att han tagit ut lysning för oss. Jag kom inte att tänka på, att jag hade behöft vara med. Jag gick in och gaf honom prestbetyget och ville just säga honom, hur glad jag var, då han tittade argt på mig och sa: »Ja, det är ditt eget fel. Du kunde ha varit mindre efterlåten, du». Jag kunde rakt inte begripa, hvad han menade, men då sa han, att det lyst för honom och Lena Anderson på Varfvet. Han hade träffat på henne ensam i skogen och han var full, sa han. Han visste inte, hvad han gjort, men så blef Lena med barn, som han var far åt, och hennes gamla föräldrar ba' honom att inte lemna henne i skammen. Ja, och så fick han ju pengar, och han gjorde det väl mest för flickkräkets skull.

Nå, men hvad sa Hanna då? frågade Elisabet, nästan ångrande, att hon helt kallblodigt lockat sig till dessa förtroenden. Hon mindes, hur hennes bästa väninna lofvat »att tala om något för henne, om hon *heligt* lofvade att inte yppa det för någon människa i världen».

Och det var ju rakt ingenting, ett flyktigt tycke, några kyssar på sin höjd. Och för att få veta detta måste Elisabet sätta sin själ i pant. Och detta, som Hanna talade om för henne, Hanna, som hon blott sett några dagar, var kanske de vigtigaste och dyrbaraste i hennes lif. Och hon talade om det så lugnt, utan att begära någon tystnad, så enkelt och naturligt.

— Ja, hvad skulle jag säga? sa Hanna efter några ögonblicks tystnad. Just ingenting. Jag bad till Gud, att jag skulle få dö, innan jag miste mitt förstånd. Och så tänkte jag bara på en sak och det var, att Lena fått ett barn med honom. Om jag hade fått

det, då hade det inte skett, att Lena kommit hit.

— Men hur kunde Hanna stanna kvar och se henne, frågade Elisabet, och tänkte på, hvilka känslor hon hyst mot en inbillad rival, innan hon och Paul voro förlofvade.

— Ja, jag tänkte förstås att ge mig af straxt, då jag ställt i ordning till dom skulle komma hem. Men så blef Lena dålig och blef liggande några veckor, och flickan behöfde skötas, och så kom jag att stanna öfver sommaren. Men när jag då tänkte flytta, bad Lena, att jag skulle bli kvar, för hon tyckte, det var så ruskigt att vara ensam om hösten, då karlarne voro på sjön.

Hon tystnade och satt och såg rakt framför sig.

Elisabet såg förstulet på henne.

Det var så underligt att tänka, det denna tarfliga, magra stackare i den lappiga kjolen och grofva snörkängorna kunde känt samma innerliga och hängifna kärlek för den otymplige och råde Öberg, som hon för sin Paul. Var det möjligt? Och om hon, som det tycktes, ännu älskade Öberg, hur kunde hon då lefva, och lefva tillsammans med hans hustru. Och att hon så lungt och ömt kunde sköta deras barn.

Elisabet fick en tryckande känsla öfver bröstet, hon kände nästan medömkan med sig själf, och hon såg på Hanna som på något, hvilket stod öfver henne. Hon kände en sådan aktning för denna simpla och enkla kvinna, att hon skämdes för att säga; stackars Hanna, då hon såg hur denna torkade sina ögon med förklädet.

Hon märkte knappast, hur Hanna neg och sade god natt. Ty det kom plötsligt öfver henne en häftig längtan att få gå in till Paul, sätta sig i hans knä, gråta lite och då han frågade: «hvarför gråter du, liten?» svara: »för ingenting just».

„Faderen”

Sörgepsål af August Strindberg.

(Opfört i Kjöbenhavn.)

Quod glödende Harme maler Strindberg det ene Billede sortere end det andet af os Kvinder. Man maa forbavses over, hvor Forfatteren dog finder

alle de Undtagelser, han som Regel bruger til sine Kvindetyper. Thi Undtagelser maa det vel sagtens være, dersom det ikke fuldt ud er Fantasiskabninger, den geniale Kunstner paa en underlig selvplagende Maade stadig drager frem for Lyset.

Der er noget pinligt i at se saa stor Kunst og saa megen Flid anvendt paa en saadan Maade; thi den Strid mellem de to Kön, som Forfatteren søger at puste op til et Flammehav, er saa haablös og saa meningslös, at den lidt efter lidt vil slukkes som en osende Tande, der hverken har bragt Lys eller Varme, men kun beplumret Luften en liden Stund.

Strindbergs sidste Arbejde, »Faderen» er som tragisk Studie betragtet ualmindelig interessant.

I brede dristige Træk har Forfatteren tegnet et Billede, der urokkelig borer sig ind i Læserens Hukommelse. Man behöver ikke at tage Fantasien til Hjælp for at forstaa det Hjems dumpe tunge Uhygge, hvor en spiritistisk Svigermoder, en metodistisk Lærerinde, en baptistisk Amme, Tjenestepiger fra Frelsens Hær og den onde, grusomme Hustru »Laura», hver især udöver deres Indflydelse. Snarere maa man forundre sig over, at den ædle, aandrige Ritmester i tyve Aar lykkelig har undgaaet Sindsygeanstalten under saadanne Forhold.

Det er Faderkærligheden, der har givet ham Modstandskraft, eller snarere Taalmodighed til at udholde en saa pinefuld Tilværelse. Denne Fölelse er hos Ritmesteren en stærk livskraftig Egoisme. For ham, der ikke tror paa et Liv efter Döden, bliver Datteren Bertha hans Evighedstanke. »Det er mig ikke nok at jeg har givet Barnet Livet; jeg vil ogsaa give hende min Sjæl», siger han.

Derfor bliver det ogsaa Striden om Berthas Opdragelse, der fremkalder den tragiske Kamp mellem Mand og Hustru. Ritmesteren vil nemlig have Bertha bort fra Hjemmets mangesidig uheldige Indflydelse for at sætte hende i Huset hos en frisindet fritænkerisk Familie, »fordi hun skal opfores i Faderens Tro». Da Moderen harmfuldt gör Indsigelse mod denne Plan og spørger: »Har Moderen da ingen Ret til at tage Bestemmelse i dette Spørgsmaal?» svarer han: »Nej ingen. Hun har solgt sin Førstefödselsret og afstaaet sine Rettig-

heder mod at Manden försörger hende og hendes Börn».

Dette Svar er for den stolte magtsyge Kvinde som et Slag i Ansigtet.

Man föler hvordan hun vrider sig derunder og hvor höjt hendes Sjæl maa skribe om Hævn, for at hun kan nedværdige sig til at benytte en Idé, som Tilfældet netop i samme Öjeblik spiller hende i Hænde.

Idéen er den, at en Mand aldrig kan have anden Vished for, at de Börn, der födes ham i Ægteskabet er hans egne uden at han har den gennem ubetinget Tillid til sin Hustrus Troskab.

Ved at tilegne sig denne Idé og göra den til sin egen ser Laura straks, at hun herved kan faa Overtaget i Striden og hun forstaaer med dæmonisk Grusomhed at före det dræbende Stöd mod sin nervöse sjælesyge Husbond.

Ganske kold, med underlig stiltfærdig Haan, kalder hun Mistanken om, at han ikke er Berthas Fader, til Live og viser ham gennem hans egne Ord, at i saa Tilfælde er hans Magt over Barnet brudt.

Med stor tragisk Virkning skildrer Forfatteren nu, hvorledes det begyndende Vanvid hos Ritmesteren ytrer sig ved, at hans syge Fantasi uafbrudt kredser om Fadertanken. Han trygler og truer for at faa Vished i denna Sag. Men hvad enten hans Hustru bekræfter eller senere benægter hans Mistanke, tror han hende ikke, »for ingen kan vide, om han er Barnets Fader,» gentager han stadig.

Tungsindig, klagende fortæller han om de sytten Aar, hvori han sled og slæbte for Hustru og Barn, Svigermoder og Tyende, sytten Aar, hvori han ofrede Ære og Berømmelse for at skaffe sin Hustru Livets Velvære. »Alt fordi jeg troede, at jeg var dette Barns Fader. Dette har været det brutaleste Slaveri. Jeg har haft sytten Aars Strafarbejde og været uskyldig» — siger han et Sted til sin Hustru.

Denne Klage rörer hende ikke et Öjeblik.

Hun svarer ham med slet skjult Glæde: »Nu er Du fuldstændig vanvittig». Men desuagtet hviler hun ikke, för hun ved at fortælle ham, at hun har faaet ham gjort umyndig, hidser ham op til et saadent Raseri, at han selv godtgör sit Vanvid ved at kaste en brændende Lampe efter hende. Efter at han saa har försögt paa at myrde

Datteren og senere sig selv, lykkes det hans gamle Amme at faa ham lokket i Spændetrøjen, og lidt efter staar den grusomme Frue sejerrig ved sin ulykkelige Husbonds Dödsleje.

Her spørger Laura saa underligt naivt: »Tror Du, jeg er Din Fjende, Adolf?»

Dette Spørgsmaal aabner endnu en Gang Slusen for alt det opdæmmede Kvindehad, Ritmesteren har sammensparet og opelsket i sit tröstesløse, forspildte Liv. »Ja jeg tror, I alle ere mine Fjender», siger han. »Min Moder som ikke vilde have mig til Verden, fordi hun skulde föde mig med Smerte, hun var min Fjende, for hun berövede mit første Livsfrö dets Näring og gjorde mig til en halv Kröbling. Min Söster var min Fjende, da hun lærte mig, at jeg skulde være hende underdanig. Den første Kvinde, jeg omfavnede, var min Fjende, da hun gav mig ti Aars Sygdom til Lön for den Kærlighed, jeg gav hende. Min Datter blev min Fjende, da hun skulde vælge i mellem sin Moder og mig. Og Du, min Hustru, Du var min Dödsfjende, thi Du slap mig ikke, för jeg blev liggende uden Liv.»

Den Harme og Fölelse af Forurettelse som Strindbergs tidligere Böger og Artikler har vakt hos os Kvinder, finder ingen ny Näring i »Faderen». Ritmesterens tragiske Skæbne og (Endeligt) kan kun vække den blideste og stærkeste Fölelse, Kvinden ejer, nemlig Medlidenhed. Alle de bitre Udfald Forfatten her gör mod Kvinden, vilde jo være fuldstændig retferdige, dersom Skildringen af dette Kvindegalleri, Ritmesteren i sin Dödsstund skildrer, blot tilnærmelsesvis angik Virkelighedsmennesker, men det gör den ikke.

Der er saaledes f. Eks. noget aldeles abnormt ved Lauras Had til sin Mand. Forfatteren har i sin blinde Vrede rent glemt at anskueliggøre hende lidt för sit Publikum. Hvorför faar man ikke lidt dybere Indblik i dette Ægtepars Forhistorie? Der maatte man sikkert kunde finde en eller anden naturlig Bevæggrund til Lauras planmæssige Grusomhed. Dette havde lettet Forstaelsen betydelig. Et Sted siger Ritmesteren rigtignok, at Laura ikke vil, at han skal vinde Ære og Berömmelse, fordi det vil trykke hendes egen Ubetydelighed, men denne Bemærkning lyder saa underlig psykologisk, thi hvor findes vel den Kvinde,

ond eller god, dum eller klog, der er ufölsom over för det Navns Berömethed, hun bærer. Her har Forfatteren ikke tænkt paa, at Kvinden netop paa detta Omraade er langt mere forfængelig end magtsyg.

Til sidst lægger Forfatteren ogsaa selv til Dels Lauras Skyld over paa en grusom ubarmhjærtig Skæbne, der hersked over begge Kön. »Stridens Gud vilde det saaledes, ikke Du, ikke jeg,» siger Ritmesteren til Laura. Og Stridens Gud har her underlig nok strakt sin beskyttente Haand ud over den lumske, svage Kvinde, medens den ædle stærke Mand vrider sig afmægtig i Kampen.

Stridens Gud er dog forhaabentlig en Gud af Ler, en Mand der ingen Fremtid har för sig; thi Kampen mellem Mand og Kvinde er altfor dyr og upraktisk til, at den kan vinde mange Tilhængere. Kun trofast Samarbejde kan före saa vel Mand som Kvinde lykkelig gennem Brændingen ind mod den nye Tid.

Massi Bruhn.

Äktenskapsfrågan.

Några diskussionsbidrag

af

Robinson.

XIII.

Quod hänsyn till möjligen missuppfattningar af de föregående, kanske alltför korta uppsatserna, torde här böra bifogas ett post scriptum.

Det kommer att bestå af idel truismer, men allt för ofta bortglömda truismer.

Jag tror icke blott redlighet utan äfven klokhet bjuda oss att ihågkomma följande, *hvarje* gång vi påtaga den sociala vapenrustningen:

Mensklighetens utvecklingsarbete försiggår under mycket hårda vilkor. Det låter sig endast stycke efter stycka framflytta — under mycken strid — deribland äfven strid mellan bundtsförvandter. Men åtminstone *sist* nämnda strid är icke till innehållet och bör då ej heller rimligtvis få till formen länge vara en skadeglad,

en lifsfientlig strid. Den leder i sjelfva verket till motsatsen af sitt ändamål i alldeles samma mån som den förvandlas till en misstänksamhetens, afvoghetens, ordrytteriets eller de elaka uttydingarnas strid. Den må helst ej förnedra sig till användande af formalismens finter i att t. ex. ganska väl förstå innebörden af ett yttrande, men hänga sig fast vid någon ofullständighet i framställningssättet och med stöd deraf förvända hela meningen. *Med sådana medel kan nästan hvarje yttrande bringas i misskredit hos tredje person.*

Det naturliga, förnuftiga stridssättet vid bundsförvandters sammandrabbningar är det samma, som vi bruka vid samvetsgranna fejder inom egen varelse, när något, som der kommit i olag, skall hjälpas till rätta igen. Eller — efter vederbörliga afdrag för den skilnad egoismens rätt kan kräva — striden bör till formen *åtminstone närma sig*, bör alltid i möjligaste mån sträfvä efter att likna god *sjelfkritik*. Ännu en jemförelse. Hvarje människa med en ungdom värd att minnas vet, att bland de bästa minnen, som träda fram från denna lifsbestämmande tid, stå intrycken af uppriktiga, hjertliga, ömsesidiga tillrättavisningar mellan vänner. Det sociala och offentliga lifvet kan sedan ej förete något fullt motsvarande. Det som emellertid der närmast svarar mot dessa energiska rörelser under vår intrycksfullaste ålder, är just, hvad i föregående uppsatser varit hufvudföremål för vårt öfvervägande i meningsbrytningar mellan dem, hvilka i grunden arbeta för ett och samma mål.

Sådana strider kunna ej, hur häftiga de än må vara, förnuftigtvis hafva annan uppgift än att skingra missuppfattningar, och dermed göra utsigten öfver det *gemensamma* i sträfvandet allt mera öppen, fri och klar.

Den kulturkamp, till hvilken våra nordiske diktare bidragit genom en här af idéer och om hvilken allt jemt frågan vänder sig, är — som vi nog alla märkt — en kamp för utbredandet af den art lifsåskådning, som mer tror på ännu skapande lif än på hvad lif förr skapat eller, noggrannare uttryckt, som, just därför att den tror på forna, lifskraftiga tider, är viss om, att nydanande verksamhet måste allt jemt företes äfven *nu*, för att vi skola

vara sannskyldiga barn af våra fäder. D. v. s. kunna en gång lemna *våra* barn i arf — ej blott våra verk, den förgångliga delen af arvet, utan sjelfva *verksamhetsförmågan*, som är det i vårt väsende oförgångliga.

Denna uppfattning: att det icke är formerna, som äro lifgifvande, utan lifvet som är formgifvande, — denna således i hvarje hänseende *anti-formalistiska* uppfattning af lifvet har genom nutidens diktare kommit oss att väsentligen modifiera våra gamla begrepp: nation, stat, kyrka, skola, hem, vetenskap, konst, förvärfvarsbete, umgängeslif. Kort sagdt, *samhället* ter sig för oss mycket olika mot förr. Det har blifvit en aldrig något ögonblick oföränderlig, en växande, varmblodig, lefvande organism.

Således, när — som vi ju emellanåt höra — någon bland de hetaste ifranne för förändringar ropar: »Samhället är fienden! Den som vill hänga qvar med sina känslor af vördnad vid denna humbug, han är en ljum vän till det rätta, en lycksökare, en öfverlöpare, en tvetydig person o. s. v.» så är verkligen detta rop, mildast sagdt, »en genialisk dumhet». Frånvaro af samhälle skulle göra geniet och idioten identiska. Samhälle är den enda slags tillvarelseform, i hvilken framkomma *människor*.

Något som dock icke hindrar, att roparen kan innerst ärligen glöda för det rätta, (hvilket är en samhällelig ingifvelse) och att det vore en usel handling att utan mensklig medkänsla öfverlemnna honom åt dessa hans konvulsiviska hugskott samt — i stället för att söka skaffa honom något skydd — sälja hans heder och ära åt formalismens slafvar, låta dem med sina mekaniska, summariska åtgärder, sitt skenheliga nit att tyda allt till det värsta småningom verkligen *göra* honom omöjlig för samhället.

Men när — som vi också alltför ofta höra — någon påstår vissa föråldrade likformigheter i samhällsvanorna *vara* sjelfva samhället och förslagen till valfrihet mellan flera olika former af *ordning* vara »uppror mot allt heligt», kränknin- gar af »sjelfva den för nationen sammanhållande känslan af enhet», hån och trolöshet mot »allt, för hvilket våra fäder stridit, arbetat och lidit», svek mot »de

i andan enfaldige och rättsinnige», med mera af samma sort; då hör sådant icke till det slags dumbhet, som en mild bedömare kan finna vara uppblandadt med någonting genialiskt, utan det är ren, oppblandad, dödfödd dumhet.

Ty det är ju icke — när förslaget är ett förnuftigt — fråga om att fråntaga de gammaltroende någon *ordning*, i hvilken de finna riktiga uttryck för sitt lifsinnehåll, utan det är fråga om: att äfven andra skola få sig unnadt ett verkligt, samhälleligt erkänt uttryck af *ordning*, i hvilket *de* kunna lefva troende — i stället för att visas ur samhället för sin tros skull.

Men hvad innebär allt detta — praktiskt?

Att det enda älskarne af en bättre tingens ordning kunna fordra, och böra fordra af samhället, är *en förnuftigt progressiv lagstiftning inom alla områden*.

Sjelfva lyckan, sjelfva den sunnda, personliga utvecklingen, den måste de — icke allenast *förut*, utan äfven *sedan* — fordra af sig sjelfva.

Literatur.

Sensitiva Amorosa af Ola Hansson.

H. Österling & Ciss förlag, Helsingborg.

Forfattaren har med disse en halv Snes Fortællinger som Bogen indeholder, givet en Række psykologiske Iagttagelser og Studier, der alle dreje sig om de erotiske Følelsers Foranderlighed. Han fremholder at det er Bagatellerne, som beherske vort Liv og danne Vendepunkterne, de uberegneligste Smaating, som man ikke opdager før det er for sent, og som man ikke kan se i Begyndelsen. — Livet er en Metamorphose! »Du kan ha studerat en kvinna hur grundligt som helst och Du kan tro dig känna henne utan och innan — du är ändock aldrig riktigt trygg för att hon icke en dag byter skinn som ålen och plötsligt står inför dig så olik den som du fordom kände och älskade, som svart är olik hvitt». Og de Omdannelsesprocesser som foregaar i Men-

neskets Følelsesliv kunde voldes af f. Exs. et eneste lille Ord, et Tonefald i hendes Stemme, et Udtryk i hendes Ansigte eller en uskjön Bevægelse, det kan have været hvad som helst, maaske slet og ret en Association i hans Tanker, som ikke havde nogen bestemt Grund — en Proces som foregaar, — hvori den bestaar er en Gaade.

Forfatteren skildrer livligt og ofte træffende, og hvor bedrøvelige og sygelige disse Skildringer end ere, saa er der ingen Grund til at betvivle deres Ægthed som virkelige Copier af Livet, thi dette skal nok gjøre *sit* til at stemple Pessimister, og at der blandt dem findes misantropiske Eremitter, der, som en Følge af den dem mer og mer betagende Modløshed og Bitthed, blive et Bytte for overspændte og usunde Tanker, der let føres til blaseret Foragt, er noget som ikke maa förundre, men som vi beklage, og derfor bör Bogen læses og forstaas som et yderligere Bidrag til at belyse vor Tids Følelsesliv. Men Factum est, at den Kjærlighed som udelukkende grunder sig paa Øjeblikkets Stemninger, som dör fordi En f. Exp. finder sin Hustru trinde og blomstrende Ansigt ufint i Sammenligning med en ung aristokratisk Engländerindes, hvis dunbløde Runding minder om fine Kameer — og derfor modbydeligt.

Som dör fordi hendes Beundring over et Landskab er vel hæftig.

Som dör fordi man finder en tilfældig Lighed mellem den Elskede og en Morders eller Morderskes Ansigt o. s. v. Den Kjærlighed er næppe værd at nævne, ligesom det ingenlunde tyder paa nogen særlig Hjertets Udvikling ikke at kunne bære Tabet af en lille Illusion.

Unge Damer af August Balle.

Alb. Cammermeyers Forlag i Kristiania.

Disse Noveller, fem i Tallet, giver os en ikke ringe Forestilling om Forfatterens Ævne til at opfatte og slaaende gengive saavel det alvorlige som spögefulde og godmodig-komiske i Karaktererne.

Blandt Novellerne er »Erla» den største og den i hvilken man i Löjtnant Hornsens Person tydeligst sporer Forfatterens ubestridelige Sands for det humoristiske, og i »Hvor romantisk», en skarp og bidende Satire. Som Elegiker er han

følsom og stemningsfuld. Vi anbefale Bogen paa det varmeste.

Statsraadinden og Tilsidst.

Noveller af Quivis.

Alb. Cammermeyers Forlag. Kristiania.

Den første af de to Fortællinger drejer sig om Tidspunktet April 1884, da Kongen efter Rigsretsdommen saa sig om efter et nyt Højre Ministerium og søgte ved Tildragning af nogle moderate Venstremænd, der ikke tog det saa nøje med Programmet, at styrke Ministeriet.

Hovedfiguren i Fortællingen er en Kvinde, Professor Langes Hustru. Man gjør hendes Bekjendtskab i et Middagsselskab hos hendes bedste Veninde. Medens hendes Mand, hvem Kongen har tilbudt Statsraadportefeuillen, er oppe paa Slottet, er hun gaaet hid, dels lidt nysgjerrig efter at høre hvad Vennerne tænke om Situationen, dels for at forsøge at jage sine urolige Tanker paa Flugt, thi frisindet som hun er, og selv al for ærlig og sand til at bygge en Magtstilling paa en Løgn, er hun af Hjertet imod at Manden bliver Statsraad.

Hun, et Væsen skabt af Ynde og naturlig Anstand, er Selskabets Dronning, man er bange for at miste hende og drøfter ivrigt Spørgsmaalet: Skal hendes Mand, der hidtil har tilhørt Venstre, virkelig tage imod Tilbudet.

I Selskabet træffer hun sammen med Journalist Mo, en Radikal, der har elsket hende siden hun var ung, men af den stolte og kokette Amtmanddatter var bleven afvist. Nu lever han — for hendes Skyld ugift.

De mødes kun sjelden, men der findes onde Tunger nok, som lægge Betydning i hvert Ord de vexle.

Dialogerne vid Bordet ere gode. — — Hun og Mo have slaæet sig ned paa et Par Stole i Kabinettet og de tale om det ny Ministeriums Dannelselse og hun spørger om ikke han er spurgt — »men Deres Ærgjerrighed ligger vel ikke der», siger hun.

— »Ikke længer, men De ved at den har gjort det; han ser paa hende og fortsætter rolig. »Der er i Grunden noget rørende ved dette man tror i Uugdommen, at den højeste Post betegner den højeste Visdom, at den er som et Symbol paa den højeste Sandhed. Siden lærer man jo, at den højeste Sandhed udelukkes fra de højeste Poster.

Hun forlader tidligt Selskabet i Hensigt at være hjemme for Manden, men for sent, der er allerede Lys i hans Værelse.

Den Scene som nu finder Sted mellem dem, han den topmaalte æresyge Egoist og hun, den beherskede blide og oprigtige Hustru. Hans Raahed og Fornærmelser, som hun kun møder med forøget Venlighed, er saa gribende, Dialogerne i denne saa mesterlige og sande, at man har vanskelig ved at tro sig Arbejdet være en Debutants — det vidner om en paa Virkeligheder grundet Erfaring.

Og da saa Alt er tabt, han gaaet med Lampen, bliver hun alene paa sit Værelse i Halvmørket, siddende i Sofaen træt og magtesløs, martret af Tankerne: — — »Han blir Statsraad — jeg kan ikke hindre det og jeg kunde ligesaa gjerne ladet være at prøve paa at hindre det. Han blir Statsraad og saa faa'r Alle se, hvad jeg alt længe har vidst, at nogen fremdragende Mand er han ikke.

Han flyder paa Faderen og saadan en vis ydre Routine og Selvtillid; Overbevisning har han ikke, blot en verdslig korttænkende Fremadstræben. Og hvormeget jeg har imod det, hvormeget jeg kan komme til at misbillige, hvad han gjør och hvad han ikke gjør, saa deler jeg Ydmygelsen — ja, jeg faa'r vel Skylden for baade at han blir Statsraad og for hvad han gjør som Statsraad.

At det er mig som behandles saaledes, — jeg synes næsten der maatte sidde Mærker i mit Ansigt som efter Slag» — — — Hun saa fortænkt ind i Spejlet tænkende paa sig, Mand og Barn, sine Skuffelser og sine vaagende stærke Følelser — og saa ingen anden Udsigt end at blive Statsraadinde og blive det paa den Maade! En Parodi paa hendes forfængelige og ærgjerrige Drømme. Hun synker hen i Fantasier om Mo, som forstod hende og hvis Værd hun nu kjendte og erkjendte; men hun griber sig i Drømmierne; hun vil dog ikke give Manden noget Paaskud til at mistænke hende og hun gjør Pligten til en Dyd.

Manden bliver Statsraad — — — fordi, fordi han har en forfængelig Kone, hun vil være Statsraadinde siger man.

Tilsidst er en lille fin Fortælling om en Kvinde, der efter sin Mands Død trods sine smaa Kaar, unddrager sig Husets »Venner», hvilke tilbyde sig at hjælpe hende.

Hun har faaet nok af det hule og falske Societetsliv, og vil saa ulykkelig hun er, ikke være nogen Gjenstand for Barmhjertighed, en Himmelstige for dem, der nu vil komme til hende, ikke for hendes Skyld, men fordi deres Kristentro byder dem at tröste.

Der er dog en Familie med hvilken hun omgaaes og Sönnen dér, hendes Ideal, bliver omsider hendes Mand. Den er skrevet med Fölelse og Stemning.

I övrigt gör disse tvende Noveller, den pseudonyme Forfatter al Ære. A. B—m.

När och Fjärran.

Köpenhamns tobaksarbeterskor äro till antalet omkring 1000.

»Sedlighetsmöten»: Under denna rubrik skrifer sig. *Silvia Bennet* i »Politiken»:

Jag var på sedlighetsmöte för första gången — säkert blir det också den sista.

Redan *anblicken* af den publik, hvilken var församlad der, var nog att få ens mungipor att dragas ned till grimaser, som då man tar in mixturer, hvilka äro både äckliga och bittra.

Denna publik var af många slag, men intendera slaget tycktes vara det rätta. Åtminstone hade de alla denna prägelse af att vara på orätt ställe, som gör ett så störande intryck. Sjelf skämdes jag öfver att vara tillsammans med denna blandade massa, af hvilken hvarje ingrediens förekom mig så litet passande för de andra, figurligt taladt, så långt borta, att det hela med nödvändighet måste bli resultat — och därför afsigtslöst.

Jag vill säga det rent ut: jag tycker att dessa offentliga diskussionsmöten är ett skandalöst öting. Ett föredrag — låt gå! Då är man i alla händelser tämligen säker på, att det, som skall sägas, är noga öfvertänt, att den talande för sin egen skuld beherrsakar sig och är så taktfull som möjligt. I alla händelser vet man ju, hvem föreläsaren är, och tilltror man honom icke de nämnda egenskaperna, kan man hålla sig borta. Att *läsa* om saken kan också gå an, det är väl till och med riktigt att mogna, allvarliga människor icke låta hålla sig tillbaka från att taga reda på saker, hvilka äro af en så utomordentlig betydelse för alla. Jag vill till och med gå så långt, att jag anser, man både kan och bör — när rätta tillfället är inne — *tala* om sedlighetsspörsmålet och hvad dertill hörer; men väl att märka, icke *offentligt*, begäpad af Gud och hela världen.

Med människor, hvilka man länge känt, hvilka man har personlig tillit till, om hvilkas takt, bildning och anständigetskänsla man är säker, kan man tala om allt. Och i ett sådant samtal, der personerna ha så mycken aktning för hvarandra, att råhet är otänkbar, der man således kan tala fritt och lugnt, utan fruktan för att missförstås, ja, der kunna väl man och kvinna lära något af hvarandra och draga

någon nytta deraf. Men i en offentlig församling! I en tillfälligt sammansatt, brokig flock, der några ha kommit för förlöjligande och skandal, andra med ömsesidig fiendskap, hvarest der är unga och gamla, bildade och obildade om hvarandra! I en offentlig diskussion har man icke spår af säkerhet för hvem som uppträder, eller för den norm af sjelfbeherskning, hvarmed det talas, och följaktligen är en dispyt, till och med en giftig, hvilket dylika alltid äro, riktigt egnadt att få fram det dåliga och raa hos mennisko.

Dertill kommer, att det är de minst återhållsamma, hvilka känna lust att uppträda. Ty det kan ju nästan icke undvikas, att vid uttalanden om dessa ämnen alltid mer eller mindre vidlåder något af *bekännelse*. I alla händelser kan vederbörande vara säker om, att man af hans ord sluter sig till hans egna erfarenheter eller åtminstone till hans anlag. Och något mera simpelt och oblygt, än att så kasta sitt allra privataste jag *handlöst* ut till den banala hopen, skall man ha svårt att finna.

Dessa sedlighetsdiskussioner äro då efter min mening tills dato den största osmaklighet, de så kallade »kvinnosakens förkämpars» här i landet gjort sig skyldiga till. Och hvad de komma att utträta är säkert endast det, att det hos de icke fullkomligt fint bildade — de fint bildade gå icke på dessa möten — leder till en ordets frigörelse i grof mening, en *svaghet* att utan blygsamhet och utan insigt tala om svåra saker, för hvilka det just fordras hög utveckling och stor säkerhet att vidröra — i det hela taget till en genomgående nedsättning af genomsnittet i människornas ståndpunkt, hvilken, det skall gudarne veta! — icke är särdeles hög förut.

Till Redaktionen insända tidningar och tidskrifter.

Illustrerad Året Om N:r 2, 3 och 4. — **Sanningsökaren:** N:r 1, 12 ärg. Tidskr. utkommer som hittills i 12 häften till ett pris af 4 kronor pr år. — **Svensk Läraretidning.** N:r 52. — **Helsovännen** N:r 24 A & B. — **Finsk Tidskrift.** Häftet 6. — **Vor Tid** N:r 19. — Tidskr. **För frimindet christendom** N:r 23.

Böcker:

Per Sivle: Gut. Led af et Hverdagsliv. Kristiania. Alb. Cammermeyers forlag. — *Johanne Vogt: Fortællinger.* Kristiania. Alb. Cammermeyers forlag. — **Excelsior.** Kalender för 1888, redigerad af finsk kvinnoförening. Helsingfors. G. V. Edlunds förlag. Pris: 2: 50, inb. 3: 50. — *Quivis: Statsraadinden.* Kristiania. Interiör fra April 1884. Og *Tilsødt.* Kristiania. Alb. Cammermeyers forlag. — *L. Dilling. Fra Tyskland og Belgien.* Kristiania. Alb. Cammermeyers forlag.

Innehållsförteckning: Till Ernst Ahlgren af Elna Tenow. — Fattigmans kärlek, Skizz af Karin Sköldberg. — »Faderen», sörgespil af August Strindberg. Massi Bruhn. — Åktenskapsfrågan, Några diskussionsbidrag af Robinson. — Literatur, af A. B—m. — När och Fjärran.

Distribueras af WETTERGREN & KERBER, Göteborg.